

**PLEDOARIE PENTRU DEMNITATE:
MASĂ ROTUNDĂ DESPRE DREPTURILE PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI
MINTALE DIN INSTITUȚIILE PSIHIATRICE DIN ROMÂNIA**

**București
5 Noiembrie 2004
Observații și recomandări**

În 5 Noiembrie 2004 în București, Centrul de Resurse Juridice (CRJ) și Amnesty International (AI) au organizat o masă rotundă având tema “lipsa de protecție a drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități mintale care sunt internați în instituțiile psihiatrice din România”. Discuțiile purtate pe parcursul unei zile s-au axat pe îngrijorările legate de violările drepturilor omului, nevoia de reformă în sistemul serviciilor de sănătate mintală și rolul societății civile în reformă, în mod particular rolul organizațiilor formate din beneficiari sau familii, ca și elemente esențiale în procesul de reformă. Roul mesei rotunde a fost să conștientizeze opinia publică despre problemele complexe cu care se confruntă serviciile de îngrijiri în sănătatea mintală, și instituțiile de psihiatrie în mod particular, și să obțină din partea reprezentanților autorităților o promisiune fermă că au înțeles și vor rezolva situația. Participanții care au luat parte la discuții au inclus reprezentanți ai Ministerului Sănătății, Ministerul Muncii, Ministerul de Justiție, Parchetul General, reprezentanți ai direcțiilor publice locale de sănătate, directori de spitale (în jur de 30 de persoane) și organizații neguvernamentale reprezentând beneficiarii și familiile lor ca și grupuri profesionale care fac advocacy pentru reforma în sistemul îngrijirilor de sănătate mintală din România. Participanții au inclus și reprezentanți ai Delegației Comisiei Europene în România, Ambasada Olandei, ca și stat care deținea președinția Uniunii Europene la acel timp, USAID și reprezentanți ai următoarelor organizații internaționale: Mental Disability Rights International, Inclusion International și Mental Disability Advocacy Centre.

OBSERVAȚII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

- Este esențial să includem toți stakeholderii (direcțiile de sănătate publică locale, directori ai spitalelor de psihiatrie și a-i altor instituții, reprezentanții Autorității Naționale pentru Persoane cu Handicap, reprezentanții ONG-urilor, reprezentanții Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, reprezentanții Parchetului General și jurnaliști) în dezbateri și în procesul de reformă care are drept effect protecția drepturilor persoanelor cu dizabilități mintale.
- A fost regretabil nivelul scăzut al reprezentării Ministerului Sănătății și a fost interpretat ca un semn al lipsei de interes politic din partea ministerului de a se implica împreună cu societatea civilă într-un dialog constructiv.

- Prezența experților internaționali, incluzând Profesorul Graham Thornicroft care a vorbit despre dezvoltarea serviciilor psihiatice de îngrijiri comunitare, a fost foarte bine primită și a activat discuțiile despre relevanța standardelor de drepturile omului și experiențe profesionale de bune practici în România.
- Participanții au recunoscut importanța cooperării în acest domeniu, cooperare care trebuie să fie stabilită între autoritățile române și Uniunea Europeană. Reprezentanta Delegației Comisiei Europene în România, dna Anne Deligne a subliniat faptul că UE nu va tolera nici o violare a drepturilor omului. Legat de acestea, drepturile persoanelor cu dizabilități mintale nu sunt respectate suficient în România. Insuficiențele observate includ instituționalizarea excesivă, segregarea și izolarea. Dna Anne Deligne a recomandat printre altele conștientizarea despre faptul că instituțiile nu sunt soluția și că trebuie elaborate alternative de îngrijire.
- Cercetătorul organizației Amnesty International pentru România, dnul Ivan Fișer, a observat faptul că măsurile adoptate de Guvernul Român în mai 2004, în răspuns la memorandumul adresat de AI, apar ca fiind lipsite de un conținut conceptual și de o coordonare consistentă. AI crede că singura cale de a adresa continuele violări ale drepturilor omului în instituțiile de psihiatrie este prin aplicarea efectivă a standardelor internaționale de drepturile omului și de asemenea printr-o reformă comprehensivă bazată pe cele mai bune practici profesionale. Situația din spitalele de psihiatrie a fost neglijată foarte mult timp. Foarte puțini au fost găsiți vreodată responsabili pentru violările și abuzurile suferite de unii dintre cei mai vulnerabili membrii ai societății. AI a făcut apel încă o dată la autoritățile române să implementeze recomandările într-o manieră de cea mai urgentă prioritate.
- Centrul de Resurse Juridice a identificat un număr de violări ale drepturilor omului în instituțiile de psihiatrie din România. Guvernul Român a eșuat în a acționa ca urmare a primirii rapoartelor CRJ și să ia măsuri efective de a proteja drepturile persoanelor în interiorul instituțiilor de psihiatrie.
- Cu privire la protecția împotriva abuzurilor drepturilor persoanelor cu dizabilități mintale au fost menționate câteva instituții psihiatice care au afișate în interiorul instituției o listă cu drepturile pacienților. Din păcate, unii dintre profesioniștii din sănătatea mintală au eșuat până și în a recunoaște semnificația acestor drepturi.
- Cooperarea dintre organizațiile neguvernamentale și Ministerul Sănătății cere să fie semnificativ îmbunătățită. Ștefan Bandol, președintele Fundației Aripă, o organizație formată din foști beneficiari, a pus accentual pe ideea conform căreia nu există nici o procedură pentru revizuirea plângerilor făcute de pacienții instituțiilor de psihiatrie. Mai mult, pacienții nu sunt corespunzător informați despre drepturile lor chiar dacă o foaie cu drepturile lor sunt lipite pereții spitalelor cum a susținut unul dintre reprezentanții Ministerului Sănătății.

- Reprezentanții organizației “Inclusion International” și cei ai Fundației “Orizonturi” au explicat cât de important este ca eforturile ONG-urilor să fie susținute de către autoritățile locale. Un exemplu prezentat în timpul dezbaterilor a fost “cutia plângerilor” care există în spitalul de psihiatrie din Câmpulung Moldovenesc.
- Oliver Lewis, director legal la Mental Disabilities Advocacy Centre a susținut că eșuarea în protejarea drepturilor fundamentale ale persoanelor cu dizabilități mintale în România necesită un răspuns adecvat din partea Uniunii Europene.
- Practica prezentă prin care sunt plasate persoane cu tulburări psihice împreună cu persoanele cu dizabilități intelectuale în centrele de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică a fost criticată de dnul Constantin Stoenescu, consilier al ministrului muncii și protecției sociale. În opinia consilierului, mai mult de 80% din persoanele din aceste centre nu primesc tratament și îngrijiri adecvate. El a subliniat și că situația persoanelor cu dizabilități intelectuale corespunde tratamentului aplicat persoanelor internate în baza internării nevoluntare și că odată admiși într-o astfel de instituție cu greu mai primesc sufficient ajutor pentru reintegrarea lor în comunitate.
- Profesorul Schmidt-Michel a punctat situația alarmantă din foarte multe instituții, cu câte 450 – 500 de pacienți. În mod particular, îngrijorătoare sunt instituțiile din locațiile greu accesibile, unele dintre acestea nu au apă curentă și nu asigură necesarul de hrană, încălzire și igienă.
- Procesul de reformare a sistemului de sănătate mintală este unul foarte lent și acesta este unul din motivele pentru care România ar trebui să aibe mai multe organizații implicate în activitățile de monitorizare. Eric Rosenthal, director executiv la Mental Disability Rights International, a mai notat și că reforma poate fi mai rapid implementată dacă beneficiarii acestor măsuri ar juca un rol activ în procesul de reformă.
- Reprezentanta Ministerului Sănătății a susținut că o serie de măsuri au fost deja adoptate pentru a răspunde la situația identificată. Acestea includ: creșterea alocației de hrană la 70.000 lei/pacient/zi, creșterea salariilor angajaților cu 50% sau 100% și inspecții de vizitare a spitalelor. Situația s-a agravat datorită faptului că personalului nemedical îi lipsesc deprinderile adecvate și formarea dar și faptului că multe persoane internate nu suferă de boli psihice și sunt internate în spital pentru că nu există servicii de support în comunitate.
- Un reprezentant al Casei Naționale de Asigurări de Sănătate a susținut că doar 5% din toate cheltuielile medicale este alocat sistemul de îngrijiri de sănătate mintală.
- Aproape 20% din persoanele care au primit pensii de handicap în anul 2004 aveau dizabilități mintale.

- Nu există nici o coordonare între autoritățile implicate în sistemul de îngrijiri de sănătate mintală (boli psihice sau dizabilități intelectuale). Diferite autorități sunt responsabile pentru renovarea și mobilarea clădirilor, întreținere și hrană.
- Activitățile de lobbying pe lângă Ministerul Sănătății făcute de medici, cum ar fi chirurgii sau specialiștii în medicină internă, au fost mult mai puternice decât activitățile de lobbying făcute de psihiatrii.
- Există un număr insuficient de specialiști care nu sunt medici cum ar fi psihologii și asistenții sociali
- Participanții la masa rotundă au făcut un apel pentru o reformă cuprinzătoare în sistemul de îngrijiri din sănătatea mintală. O astfel de reformă poate fi efectivă doar dacă beneficiarii, foștii beneficiari și familiile lor ca și reprezentanții organizațiilor de advocacy sunt implicați în toate etapele de luare a deciziilor. Autoritățile trebuie să încurajeze beneficiarii, foștii beneficiari și familiile lor să-și exercite rolul lor efectiv ca și stakeholderi în procesul de reformare. Participanții au recomandat și un stabilirea unui mecanism independent de monitorizare care să asigure că drepturile persoanelor cu dizabilități mintale sunt protejate adecvat. Acest mecanism de monitorizare va putea să și evalueze dacă planurile de reformă sunt implementate adecvat; dacă normele sau standardele adoptate de autorități sunt în linie cu standardele internaționale ale drepturilor omului și cu bunele practici profesionale. O comisie nouă cu competențe similare a fost recent înființată în Irlanda pentru implementarea reformei și protejarea drepturilor persoanelor cu dizabilități mintale.
- Participanții au considerat că autoritățile române trebuie să transforme actualul modelul de tratament medical din instituțiile psihiatrice într-un model bazat pe tratamentul acordat în serviciile comunitare. Transformarea îngrijirilor medicale pentru pacienții cu tulburări psihice este una dintre cele mai importante sarcini pentru autoritățile române. Un nou program de educare pentru personalul medical și non-medical trebuie elaborat.
- A fost recomandat și faptul că un plan de reformă trebuie să aibă definite o serie de acțiuni și o destinație precisă a responsabilităților pentru diferitele autorități implicate și ca planurile individualizate să fie adecvate nevoilor fiecărui beneficiar de servicii. Mai mult, autoritățile trebuie să elaboreze un program inteligent de luptă împotriva stigmei asociată cu dizabilitatea mintală, incluzând programele centrate pe media.
- Reprezentanții internaționali au recomandat ca România să lucreze în stabilirea unui sistem legal solid de apărare pentru protejarea persoanelor cu dizabilități mintale de orice formă de abuz, fie că se află în instituții sau în comunitate.